

Levende woorden

Dienst op zondag 19 maart 2017, Derde zondag van de Veertigdagentijd (Oculi = mijn ogen, Psalm 25) om 10.00 uur in de Ontmoetingskerk

Protestantse
Kerk

Voorganger: ds. Peter van der Schans
Organist: Marjan Klein

Protestantse gemeente te IJsselstein

Om alvast op te zoeken:

- Psalm 25:7 en 8
- Lied 316:1 en 4
- Lied 368d
- Lied 834
- Lied 530
- Lied 321:1, 2, 5, 6 en 7
- Lied 1009:2 en 3
- Lied 538: 1 en 4

De paaskaars brandt

Ruimte voor ontmoeting in de hal en de kerkzaal

Om te overdenken naar aanleiding van de schikking:

*U verbindt zich met mensen,
met de aarde.
Een boog tekent uw barmhartigheid:
U vergeet ons niet.*

10.00 uur

De dienstdoende ambtsdragers komen binnen. De ouderling van dienst geeft de voorganger voor de tafel een handdruk, de voorganger gaat achter de tafel staan.

De stilte ontstaat

De voorganger spreekt woorden van welkom.

De voorganger sluit af met: *“We bereiden ons voor op deze viering door orgelspel en stilte.”*

De voorganger gaat zitten.

AAN HET BEGIN

Toewijding door kort orgelspel en stil gebed

Voorganger en gemeente gaan staan

(Mocht staan voor u lastig zijn, dan blijft u vanzelfsprekend gewoon zitten)

Groet

Bemoediging (staande)

Gemeentezang: Intochtspalm (staande): Psalm 25:7 en 8

Gebed aan het begin (staande)

*Onze ogen zijn gevestigd op U, o God,
want U bent onze bevrijder;
zie naar ons om
met uw liefdevolle blik,
blijf ons aankijken
als wij verdiept zijn in onszelf,
houd ons in het oog
als wij onze eigen wegen gaan;
onze ogen zijn gevestigd op U, o God,
vestig uw ogen op ons!
Amen.*

(W.R. van der Zee, Zondagswoorden, p. 50)

(We gaan zitten)

Gemeentezang: Lied 316:1 en 4

Smeekgebed, afgewisseld met gemeentezang: Lied 368d

*Here God,
we bidden u voor mensen die bezet worden door kwade machten.
Ziekte, zucht, verslaving, depressie, psychose, uitzichtloosheid, angst –
er is zoveel dat ons in bedwang kan houden.
Daarom bidden en zingen we samen:*

...

*Here God,
we bidden u voor onze samenleving die gevangen genomen wordt door kwade machten.
De tweedeling, racisme, neerzien op anderen, kwaad spreken, macht en geweld –
er is zoveel dat ons in bedwang kan houden.
Daarom bidden en zingen we samen:*

...

*Geest van waarheid en van oordeel,
U alleen kunt de boze geesten uitdrijven
die ons en onze wereld in hun greep houden.
Geef ons het vermogen om te oordelen
op de kritieke momenten,
zodat we het kwaad bij de naam kunnen noemen
en de weg naar de vrede herkennen,
door Jezus Christus.
Daarom bidden en zingen we tenslotte samen:*

...

(W.R. van der Zee, *Vlam van de Geest*, p. 23)

Woorden voor de weg naar het leven: Efeziërs 5:1-10

51 Volg dus het voorbeeld van God, als kinderen die hij liefheeft, 2 en ga de weg van de liefde, zoals Christus, die ons heeft liefgehad en zich voor ons gegeven heeft als offer, als een geurige gave voor God.

3 Laat er bij u geen sprake zijn van ontucht of zedeloosheid, of van hebzucht – deze dingen horen niet bij heiligen. 4 Ook dubbelzinnige, oppervlakkige en platvloerse taal is ongepast – spreek liever woorden van dank. 5 Want u moet goed weten dat iemand die in ontucht leeft, zedeloos of hebzuchtig is – dat is allemaal afgoderij – geen deel kan hebben aan het koninkrijk van Christus en van God. 6 Laat u door niemand met loze woorden misleiden, want wie God ongehoorzaam is, wordt getroffen door zijn toorn. 7 Gedraag u dus niet zoals zij, 8 want eens was u duisternis maar nu bent u licht, door uw bestaan in de Heer. Ga de weg van de kinderen van het licht. 9 Het licht brengt goedheid voort en gerechtigheid en waarheid. 10 Onderzoek wat de wil van de Heer is.

Gemeentezang: Lied 834

DIENST VAN HET WOORD

Gebed om de opening van het Woord

O God, die ons in onrust brengt,

*uw spreken is vol kracht
 en uw woorden worden vervuld.
 Leer ons in te zien,
 dat alles onbevredigend is
 wat uw waarheid geweld aandoet
 en maak ons aandachtig
 voor uw bevrijdend geluid
 in Jezus Christus.
 Hier in de kerkzaal, in de nevendienstruimten en bij de hoorders thuis.
 Amen.*

(W.R. van der Zee, *Vlam van de Geest*, p. 24)

Gesprek met de kinderen

Filmpje weerbericht

Daar ben ik weer met het weer! Vandaag gaat voor sommige mensen de zon schijnen. Je ziet het in hun ogen, ze worden er helemaal vrolijk van. Voor andere mensen lijkt het juist een donkere dag te worden, door plaatselijke donderwolken boven hun hoofd. Of het voor u vandaag een zonnige dag wordt, kunt u zelf bepalen. Twinkel met uw ogen als u wilt dat het lente wordt. En als u liever wilt dat het somber weer wordt, moet u een beetje zo kijken. (...) Ik wens u een fijne dag!

Vraag: Kunnen jullie vrolijk twinkelen met je ogen?

En kunnen jullie ook heel boos kijken?

Wat een verschil!

In het Bijbelverhaal zeggen mensen hele verschillende dingen.

Waarschijnlijk keken ze ook heel verschillend.

Daar moeten de kinderen maar eens goed op letten!

Projectverbeelding:

Kijk naar de plaat op de beamer. Wat zien jullie?

Vertel dat ook dit een verhaal is waar Gods licht doorheen schijnt, maar dat het een moeilijk verhaal is.

Zeggen jullie wel eens: Schelden doet geen zeer.

Is dat ook zo, dat schelden geen zeer doet.

Of is het toch wel pijnlijk?

Vertel dat het in dit verhaal ook zo is.

Het gaat eerst over een man die niet kan praten.

Daarna praat hij wel, maar iedereen vindt daar wat van.

Er worden veel dingen gezegd, die pijn kunnen doen.

We zingen met de kinderen: het projectlied 'De zon komt op en geeft ons licht' (Tekst Erik Idema, melodie Lied 215):

*1. De zon komt op en geeft ons licht,
 zo brengt de hemel een bericht.
 Want na het donker van de nacht
 komt altijd weer een nieuwe dag.*

2. *Sta op en kijk je ogen uit,
voel zachte warmte op je huid.
God ziet waar jij je best voor doet
en wat verkeerd gaat, maakt Hij goed.*

3. *O God, wilt U ons helpen om
te stralen als de ochtendzon?
Dan schijnt het deze wereld in:
het morgenlicht van het begin.*

Het licht wordt door de kinderen meegenomen

Eerste Schriftlezing: Lucas 4:16-21

¹⁶ Hij kwam ook in Nazaret, waar hij was opgegroeid, en volgens zijn gewoonte ging hij op sabbat naar de synagoge. Toen hij opstond om voor te lezen, ¹⁷ werd hem de boekrol van de profeet Jesaja overhandigd, en hij rolde hem af tot de plaats waar geschreven staat:

¹⁸ ‘De Geest van de Heer rust op mij,
want hij heeft mij gezalfd.

Om aan armen het goede nieuws te brengen
heeft hij mij gezonden,
om aan gevangenen hun vrijlating bekend te maken
en aan blinden het herstel van hun zicht,
om onderdrukten hun vrijheid te geven,

¹⁹ om een genadejaar van de Heer uit te roepen.’

²⁰ Hij rolde de boekrol op, gaf hem terug aan de dienaar en ging weer zitten; de ogen van alle aanwezigen in de synagoge waren op hem gericht. ²¹ Hij zei tegen hen: ‘Vandaag hebben jullie deze schrifttekst in vervulling horen gaan.’

Gemeentezang: Lied 530 (1x voorspel)

Tweede Schriftlezing: Lucas 11:14-28

14 Hij dreef een demon uit die niet kon spreken. Toen de demon verdreven was, begon de stomme te spreken en de mensenmenigte stond verbaasd. 15 Maar enkelen van hen zeiden: ‘Dankzij Beëlzebul, de vorst der demonen, kan hij demonen uitdrijven.’ 16 Anderen verlangden van hem een teken uit de hemel om hem op de proef te stellen. 17 Maar hij kende hun gedachten en zei tegen hen: ‘Elk koninkrijk dat innerlijk verdeeld is wordt verwoest, en huis na huis stort in. 18 Als ook Satan innerlijk verdeeld is, hoe kan zijn koninkrijk dan standhouden? Jullie zeggen toch dat ik dankzij Beëlzebul demonen uitdrijf! 19 Als ik inderdaad dankzij Beëlzebul demonen uitdrijf, door wie drijven jullie eigen mensen ze dan uit? Zij zullen dan ook jullie rechters zijn! 20 Maar als ik dankzij een kracht die van God komt demonen uitdrijf, dan is het koninkrijk van God bij jullie gekomen. 21 Wanneer een sterk, goed bewapend man zijn domein bewaakt, dan zijn zijn bezittingen veilig. 22 Maar zo gauw iemand die sterker is hem aanvalt en hem overwint, dan neemt die sterkere hem de wapenrusting waarop hij vertrouwde af en verdeelt hij de buit. 23 Wie niet met mij is, is tegen mij, en wie niet met mij samenbrengt, drijft uiteen.

24 Wanneer een onreine geest iemand verlaat, trekt hij door dorre oorden op zoek naar een rustplaats. Maar als hij die niet vindt, zegt hij: ‘Ik zal terugkeren naar mijn huis, dat ik

verlaten heb.” 25 En wanneer hij terugkeert, merkt hij dat het schoongemaakt is en op orde gebracht. 26 Dan gaat hij weg en haalt er zeven andere demonen bij, slechter dan hijzelf, en ze nemen daar blijvend hun intrek. En zo is de mens bij wie de demon intrekt er ten slotte veel slechter aan toe dan voorheen.’

27 Terwijl hij dit zei, verhief een vrouw uit de menigte haar stem en riep tegen hem: ‘Gelukkig de schoot die u gedragen heeft en de borsten waaraan u gedronken hebt!’ 28 Maar hij zei: ‘Gelukkiger zijn zij die naar het woord van God luisteren en ernaar leven.’

Gemeentezang: Lied 321:1, 2, 5, 6 en 7

Verkondiging

Gemeente van onze Heer Jezus Christus!

Het zijn niet alleen de Joodse leiders die de woorden van Jezus niet begrepen en kritiek hadden op zijn daden en uitleg. Nu zijn het de gewone mensen die vraagtekens plaatsen bij de daden en woorden van Jezus. In plaats van verwondering en ontzag, horen we kritiek. Wat is er gebeurd? Jezus bevrijdt een man die niet kan praten, omdat er een kracht in hem is die hem het zwijgen oplegt; die hem stom maakt. Jezus bevrijdt de man van de kwade macht en hij kan dan weer spreken.

Er ontstaat verdeeldheid. De één is verbaasd en verwonderd. De ander is kritisch. Jezus verdrijft de demonen omdat hij dat kan vanwege Beëlzebul, zeggen ze. Beëlzebul is de overste van de demonen.

Nu zitten wij, vermoed ik, wel wat in onze maag met demonen en boze geesten. Door de ontwikkeling van de wetenschap op allerlei terreinen is de wereld onttoverd. Hebben we zulke boze geesten weggeredeneerd. In de cultuur van het Westen heeft zich vooral vanaf de vroege verlichting een 'onttovering' van de wereld voorgedaan. Waren er in de middeleeuwen nog honderden duivels, geesten en ander gespuis, vanaf de reformatie werd dat minder. De reformatie heeft theologisch ook zeer aan die onttovering van de wereld bijgedragen, bijvoorbeeld door het afwijzen van verering van beelden, reliekenverering en noem maar op. Onder invloed van de opkomst van de natuurwetenschap en de evolutietheorie werd de wereld steeds verder gematerialiseerd, zodat er ten slotte nauwelijks nog plaats voor demonen en boze geesten overbleef. Ja, zelfs bleef er uiteindelijk amper plek voor God over. Wat begon als een theologische kritiek op allerlei vormen van bijgeloof, eindigde in een wereld waarin voor God geen plaats meer is.

Ik ga de boze geesten niet weer in het leven roepen. En voor zover ik dat wel doe, zeg ik nu al meteen, dat ze door Jezus overwonnen zijn. We zijn bevrijdt van die boze machten. Goddank. Maar toch komen ze nog wel wat naar voren in onze cultuur. Dat is bijv. in de sfeer van het occulte, van zwarte magie, van spiritisme. Maar denk ook aan geesten, zesde zintuigen, paranormale begaafdheid, energiestromen en allerlei andere vormen van esoterie. Ze zijn een vast bestanddeel van zelfs onze onttoverde cultuur geworden.

Ander voorbeeld: Je kunt ook denken aan de macht van geld en bezit. Op zich is er niks mis mee. Maar het kan een zucht worden die je over lijken doet gaan. Dan komen er boze, duivelse krachten los in een mens of in een samenleving die zich tegen ons keren. Je wordt gevangen genomen, gepakt door de drang naar steeds meer. En het kost je je geluk als je niet oplet. Zo zijn we in een diepe economische crisis geraakt. Overigens zullen niet Westerse mensen mogelijk gemakkelijker iets begrijpen van de aanwezigheid van geesten.

In ons verhaal heeft een stomme demon het 'ik' van een mens bezet, zodat deze opgesloten is in zijn eigen stille kerker. En er is een verband tussen de sociale, fysieke en geestelijke werkelijkheid. Er is een macht die je in bedwang houdt; die je klemvast zet.

En het behoort tot de kernactiviteit van Jezus om zulke bezette mensen te bevrijden. Om ze los te pellen uit hun bezetenheid. Om vrij en onafhankelijk te maken. De woorden die Jezus daartoe spreekt zijn levende woorden. Woorden die iets uitwerken. Die daadkrachtige uitwerking hebben.

En Jezus doet dat door de kracht van God. Of zoals je ook kunt zeggen: het is de vinger Gods die Jezus laat werken. De vinger die mensen lospeutert uit boze machten en ze doet opstaan. Nu waren er in die dagen meer mensen die zulke capaciteiten hadden. Jezus is niet uniek in zijn uitdrijven van demonen en duivels. Dat wordt ook niet betwist door de mensen om Jezus heen.

Het gaat om het gezag van Jezus. Dankzij wie doet hij het? Door wie heeft hij de macht om te bevrijden? Wie heeft er de hand in? God, zegt Jezus. En dat roept reacties op. Aan de ene kant verbazing en verwondering. Aan de andere kant discussie en twijfels. Zelfs verzet.

Jezus begrijpt wat de mensen denken en weerlegt hun gedachten die kant nog wal raken. Want waarom zou de ene kwade macht de andere kwade macht bestrijden? Dan wordt het kwaad toch alleen maar zwakker en dat beoogt een duivelse macht toch niet? Satan wil zichzelf toch niet verslaan? Jezus illustreert de onzinnigheid van de gedachten met vergelijkingen: een rijk waar men innerlijk verdeeld is, heeft geen toekomst. Een man kan zich goed bewapenen, maar als een ander sterker is, moet hij zich toch gewonnen geven

Jezus legt uit, dat waar de satan mensen verdeelt, hij juist mensen samenbrengt, mensen heel maakt. Maar hij waarschuwt ook. Als er ruimte komt in je hart, doordat het kwaad weggenomen wordt, vul die ruimte dan met het goede, want anders zal het kwade sterker terugkomen. Wie zich niet openstelt voor de Geest van God, dreigt de boze geest te laten terugkeren. Dan kom je weer en nog meer dan tevoren onder invloed van de satan. Je kunt dat herkennen in ontwikkelingen in de samenleving. Kwade machten van vroeger hebben lang doorgewerkt. Kijk naar kolonialisme en slavernij. Maar kijk ook naar antisemitisme. Het is een kwade geest waar de kop van is afgehakt. Maar het steekt elke keer weer de kop op. Als de verdreven demon terugkeert neemt hij er zeven mee terug. Kwade machten nestelen zich in samenlevingen en zijn als een veelkoppig monster, dat moeilijk is uit te roeien. Als één kop wordt afgehakt, groeit elders weer een andere. Tot inkeer komen en die demonen uitbannen is een langdurig en taai proces, dat alleen in Gods Naam, met liefde en barmhartigheid kans van slagen heeft.

Jezus werpt demonen uit dankzij de macht van God. De vinger Gods stelt hem er toe in staat. Zo wordt hij gelegitimeerd. De komst van Gods sterkere koninkrijk verbreekt de macht van satan en dat gebeurt nú. Jezus is de sterkere die mensen van kwade machten bevrijdt. Of je blijft in het machtsgebied van de kwade machten. Of je wordt een woning van God (beeldspraak van Paulus: Romeinen 8:9.11; 1 Korintiërs 3:16; Efeziërs 3:17 en Kolossenzen 3:16). Hou je huis schoon en op orde. Houdt dat ook zo, want tegenstand is blijvend en sterk. Zo is dat niet alleen in een samenleving. Maar ook in een mens zelf. Denk aan een terugval bij verslaving. Of terugval in het opnieuw crimineel gedrag. Of de hardnekkigheid bij het uit bepaalde ziekten en problemen komen. Echt veranderen is moeilijk.

Door het verhaal bij Lucas herken ik een mens die niet zichzelf is, die in de ban is van bepaalde machten, krachten of invloeden. Een mens die wel anders zou willen maar het om een onverklaarbare reden niet kan, als het ware gevangen zit in een vreemd krachtenspel, speelbal is van de omstandigheden, geleefd wordt. Een kenmerk van de situatie die beschreven wordt is ook het 'doofstom' zijn: buitengesloten zijn, geen sociaal leven, gedwongen isolement, onbereikbaar voor anderen, niet in staat (zinvolle) contacten te leggen

of te verdiepen, langs elkaar heen leven. Dergelijke verschijnselen hebben iets van een vicieuze cirkel, een duivelskring. Met alle wanhoop en apathie van dien: hoe kom je hier in hemelsnaam ooit nog uit? En wie zal willen ontkennen dat onze samenleving als geheel soortgelijke demonische trekken vertoont? Te denken valt aan ontwikkelingen die zich lijken te voltrekken zonder dat weldenkende mensen het willen of bij machte zijn dit kwaad te keren: het verschijnsel van kansarme groepen die altijd in een achterstandspositie blijven verkeren, de tweedeling in de samenleving, het toenemend racisme, de geweldspiraal, de steeds groter wordende kloof tussen rijke en arme landen, etc. Kunnen wij geloven dat de manier waarop Jezus in het leven stond een doorbreking van dit soort schijnbaar autonome processen en ontwikkelingen betekent, een bevrijding uit de duistere machten van het kwaad waarin wij mensen gevangen zitten en waaraan mensen kapot gaan? Kunnen we in de manier waarop Jezus medemensen tegemoet trad - en in zijn voetspoor anderen, die 'in zijn Naam' hetzelfde deden en doen de hand van God herkennen? Anders gezegd: was datgene wat Jezus gedaan en gezegd heeft in onze ogen bevrijdend en heilzaam voor mensen en is het daarom van essentieel belang om zijn woord te horen en er aan vast te houden?

Ik eindig met een anekdote over Maarten Luther. Dat past wel in deze tijd van herdenken van 500 jaar Reformatie.

Luther was een reformator met een heel reëel geloof in de duivel. In dat opzicht was hij een kind van zijn tijd en stond hij nog met één been in de Middeleeuwen. Maar daarmee is echter lang niet alles gezegd. Illustratief is een gebeurtenis – de Lutherkenner Heiko Oberman spreekt van een sleutel-belevenis - die waarschijnlijk in de winter van 1513-1514 in het Augustijner klooster in Wittenberg heeft plaats gehad. Terwijl zijn medebroeders al naar bed zijn, zit de jonge hoogleraar 's avonds laat bij een flakkerend kaarslicht nog te werken aan een college. Naast de kachel ligt een hoeveelheid hout opgestapeld en wanneer Luther in die houtblokken tot drie keer toe beweging hoort, is zijn reactie: “*Dat is de duivel...*” Om daar vervolgens aan toe te voegen: “*... en toen ik eenmaal wist, dat het de duivel was, toen kon ik naar bed gaan en inslapen.*”

* Aanvulling naar aanleiding van vragen na de dienst:

De anekdote haalde ik uit *Woord in beweging. Exegetisch-homiletische commentaren, deel 6*.

Daar staat vanaf p. 78 een bespreking van het Bijbelgedeelte uit Lucas. Die hielp mij veel! Ds. C.F.G.E. Hallewas is de schrijver. Na de anekdote schrijft hij nog dit (hopelijk maakt dat de woorden van Luther duidelijker):

In de onbezorgdheid die in het tweede zinnetje doorklinkt herkennen we de reformator, die over de duivel kon spreken als 'doctor Trooster': zolang de duivel zich nog met je inlaat kun je gerust zijn, want dat toont aan dat je een kind van God bent. Er is pas reden tot zorg wanneer de duivel géén belangstelling meer voor je zou hebben, omdat dit zou duiden op afval van God ... De goddelozen immers zijn voor de duivel niet interessant, omdat zij al in de macht van de duivel zijn!

Amen.

Meditatief moment: orgelspel

Gemeentezang: Lied 1009:2 en 3

Intussen komen de kinderen van de nevendienst terug

DIENST VAN HET ANTWOORD

Voorstellen nieuwe gemeenteleden
Update Tussenspel

Gebeden: dankgebed – voorbeden – stil gebed – samen bidden van het Onze Vader

*God,
iedere dag gebruiken we zoveel woorden,
hele lieve en mooie, maar ook heel lelijke.
We zeggen tegen de anderen dat ze leuk zijn,
maar als ze weglopen, zeggen we iets heel anders.
Of we zeggen het recht in hun gezicht,
dat ze stom zijn of er niet bij mogen horen.
We weten het wel God, dat woorden pijn doen.
Maar toch zeggen we ze,
zonder na te denken wat de gevolgen kunnen zijn.
Wilt U ons helpen de goede woorden te gebruiken
zodat de wereld eruit gaat zien zoals U het graag ziet?*

Delen van de bloemengroeten

Er zijn afbeeldingen in een PPT van Kerk in actie voor bij de collecte.

Inzameling van de gaven
Wie dat wil kan de kinderen uit de crèche ophalen.

AAN HET EINDE

Gemeentezang (staande) slotlied: Lied 538:1 en 4

Uitzending

KOFFIE

Vrijdag 17 maart was het St. Patrick's Day, de nationale feestdag van Ierland, waarbij men de beschermheilige van het land, Sint-Patricius herdenkt. St. Patrick's Day wordt ook groots gevierd in de VS en Australië, landen waar veel Ieren naartoe zijn geëmigreerd.

De woorden van Sint Patrick:

Zegen:

*De Heer is voor je, om je de weg te wijzen.
De Heer is achter je, om je te behoeden voor de streken van het kwaad.
De Heer is naast je, om je in de armen te sluiten en je te beschermen tegen gevaar.
De Heer is onder je, om je op te vangen, wanneer je dreigt te vallen.
De Heer is met je, om je te troosten, wanneer je verdriet hebt.
De Heer is om je heen als een beschermende muur, wanneer anderen over je heen vallen.
De Heer is boven je, om je te zegenen.
Zo zegent je God.
Nu.*

*Vandaag.
Tot in eeuwigheid.*

Gemeentezang: Lied 431C

Orgelspel

Inzameling van de gaven bij de uitgang